

nešteti družbenih bitij — staršev in prastaršev — in na to, kako uredi razmerje sam do sebe, neposredno ali posredno izredno močno vpliva njegova okolica.

Iz vsega rečenega ne sledi, da energično, ostro, celo trmasto poudarjanje velikanskega pomena človeške podzavesti in fantazije ne bi imelo prav velikega pomena za kritično vrednotenje umetnosti. In — kar zadeva naprednost, smo le prepegostokrat doživeli, da so sodobniki brez vidnih, v delu izraženih znanstvenih socialističnih pogledov, kakor Miller, Hemingway ali Helmanova, ustvarili neprimerno bolj živa dela, kakor n.pr. Gladkov, Serafinovič ali Afinogenov, ki so po svoje »pravoverni« (kar pa še ne pomeni, da bi bili globoki!) Če je svoboda plod nujnosti, potem je tudi jasno, kaj je za umetnika osnovni problem, namreč sposobnost, da najprej do kraja razume tako sama sebe, sile lastne podzavesti kakor tudi material, v katerem se izraža, in da ne temu ne onemu ne dela sile. Subjektivna volja velikega oblikovalca, moč, ki je s strastjo zavrtala v globino pojavov, še nikoli ni škodila družbeno naprednim silam. Kdor pa z zunanje razumljeno doktrino, z napačno usmerjeno voljo, s površnim klanjanjem neobstoječim idealom (klasicizma ali česar koli) zatira svojo lastno inspiracijo, »greši« istočasno proti lastni psihi in lastnemu kritičnemu čutu. Svojemu delu bo kar spočetka odvzel vso kri in ga ubil. Grešil bo proti prvemu, kategoričnemu imperativu vsake umetnosti, ki ga lahko označimo z eno besedo: iskrenost. Brezobzirna iskrenost je namreč privedla nekatere velike tvorce, kakor Balzaca ali Tolstoja, do naprednih misli — tudi čisto proti usmerjenosti njihove lastne površinske zavesti.

Branko Rudolf

MED KNJIGAMI

PREŽIHOV ZBORNİK

Slovenska literarna zgodovina se je v dobrih petindvajsetih letih sistematičnega dela v seminarjih in publikacijah profesorjev Ivana Prijatelja, Franceta Kidriča ter njenih učencev in naslednikov ne le razmahnila ampak tudi poglobila in izostrila svojo znanstveno metodo. Ob zamudnem zbiranju in kritičnem pretresanju gradiva, ki so ga morali opravljati in ga še opravljajo še le literarni zgodovinarji iz ljubljanske šole, starejši in mlajši, se je poleg drugega utrdila tudi zavest, da je treba bodočim rodovom rešiti čim več dragocenega gradiva in jim prihraniti upravičeno jezo nad izgubami, ki tako obtežujejo pravilno presojo razvoja in posameznih osebnosti. Take vrzeli so tem bolj občutne, čim večji je človeški in umetniški format obravnavane osebnosti. Najmlajši rod slovenskih literarnih zgodovinarjev iz seminarja profesorice Marje Boršnikove se je tega zavedal prav tako jasno kakor veličine Prežihovega Voranca ter si z mladostno vnemo in dozorevajočo znanstveno vestnostjo zastavil nalogo, zbrati čim več gradiva o poslednjem slovenskem klasiku in na osnovi zbranega gradiva podati tudi že prvi zaris bodoče monografije. Rezultat opravljenega dela, ki leži v obliki obsežnega zbornika pred

nami,* je lep in tehten dokaz, da se delo, ki sta ga bila zastavila France Kidrič in Ivan Prijatelj, prvi predvsem s pozitivističnim kriticizmom, drugi pa tudi s tenkočutno umetniško analizo, še vedno razvija v zdravo smer. Prav težnja, da bi zbrano gradivo čim bolj sistematično zaokrožili in na tej trdni osnovi gradili dalje: preko analitičnih raziskav do prvih sintetičnih ugotovitev in sodb, torej težnja, ne obtičati pri nizanju dejstev, a tudi ne hiteti k nepremišljenim sodbam, ki niso trdno oprte na dognana dejstva, ta težnja, ki je v Prežihovem zborniku tako jasno vidna, je najboljše poroštvo za to in obenem razveseljiv obet.

Urednica dr. Marja Boršnikova si je zamislila zbornik drugače, kakor smo sicer navajeni. Najprej je razgrnila pred bralca gradivo, šele nato je razvrstila študije svojih učencev in kot zaključek še Prežihovo bibliografijo. Taka ureditev je po svoje logična in daje zborniku mnogo živahne mikavnosti, ne da bi zaradi tega trpela njegova znanstvena tehtnost, ki jo poleg nevsiljivega znanstvenokritičnega aparata v opombah k natisnjenemu gradivu in že omenjene bibliografije poudarjajo tudi vestno sestavljena kazala na koncu knjige.

Objavljeno gradivo, ki zavzema prvo tretjino zbornika, je razvrščeno kronološko, po datumu prvega srečanja, spomina ali pisma, ki ga sodelavec navaja. Drugačen kriterij bi bilo ob tako raznovrstnem gradivu še teže dosledno obdržati. Po tem uredniškem načelu sta kot nekaj uvodni akord v zbornik objavljena dva fragmenta iz Prežihovih mladostnih literarnih poskusov, ki sta se ohranila v zapuščini Zofke Kvedrove. Nato sledi korespondenca, večinoma Prežihova pisma raznim naslovljencem, dopolnjena z memoarskimi pojasnili, za njimi pa so razvrščeni čisti memoarski prispevki brez dokumentacije iz pisem in podobnih virov. Urednica je bila pri objavljanju tega gradiva širokosrčna, pustila je, naj govore pisma in spomini kar najbolj naravnost, tudi če so nekatere sodbe posameznih Prežihovih bližnjih in daljnjih znancev preveč subjektivne. Glavno je, da je vse, kar ti avtorji in zapisovalci pripovedujejo, povedano dovolj prostodušno in brez očitne preračunanosti. Da je to gradivo zelo pisano tako po vsebini kakor tudi po stilu, je seveda razumljivo, saj se v posameznih zapisih zrcalijo najrazličnejši temperamentni avtorjev in pripovedovalcev. Ti se izražajo z večjo literarno rutino, oni spet preprosteje, nekateri pišejo in pripovedujejo z večjo toplino, drugi bolj zadržano. Tudi temu se ne smemo čuditi, kajti marsikateri spomin na Prežihovo razgibano delovanje je morda še preblizu, preveč živ, da bi ga lahko popolnoma neprizadeto objavili. Tudi v še ohranjenem gradivu, zlasti v pismih je gotovo marsikaj, kar mora iz razumljivih razlogov človeškega in znanstvenega takta ostati v rokopisu kot rezervat za ožji krog zrelih znanstvenih raziskovalcev. Končno sta tudi obseg in uredniški koncept zbornika postavila objavam gradiva neke meje. Skrb in strah vzbuja samo eno dejstvo: koliko gradiva iz komaj minulih let je najbrž za vselej izgubljenega. Toda več o tem kasneje ob bibliografiji. Kljub temu pa nudi objavljeno gradivo obilico dragocenih elementov za oznako Prežiha človeka, revolucionarnega bojevnika in umetniškega ustvarjalca. Toliko jih je, da je Prežihova podoba pred količkaj pozornim bralcem zelo živa, in vsa ta pričevanja so kljub

* Prežihov zbornik. Uredila Marja Boršnik. Ilustriral Janez Vidic. Opremil Vojko Fajt. Izdala Založba Obzorja v Mariboru. 1957. 420 strani. 4°.

toliki različnosti edina v enem: vsa zelo prepričljivo govore o veličini njegove človeške in umetniške osebnosti.

Osrednji del zbornika kaže s svojo vsebino in ureditvijo, da je nastal kot plod večletnega sistematičnega dela. Prav zaradi jasno zastavljenega načrta je lahko urednica z razvrstitvijo študij »nakazala fragmentaren poskus monografske zaokroženosti«, kakor pravi sama v uvodni besedi. Za pravo monografijo bi bilo potrebno napraviti še nekaj nadaljnjih korakov ter vse te ugotovitve in sodbe, porojene v seminarskem kolektivu in v zdaj bolj zdaj manj samostojnih iskanjih, pregnesti v novo celoto. Toda tak način objave bi bil za prizadevne mlade znanstvenike premalo izpodbujajoč. Zato so skupno s svojo akademsko učiteljico zavestno ohranili značaj zbornika, v katerem je »vsakomur omogočeno svobodno iskanje in samostojen prijem«. Prava mera med obema načeloma se je izkazala v glavnem kot zdrava in plodna.

Čeprav imajo objavljene študije precej potez, ki pričajo o isti znanstveni šoli, so seveda v marsičem tudi močno različne. Nekatere razlike je povzročil že raznovrstni značaj nalog, oziroma poglavij, ki so se jih posamezniki lotili. Zaradi razlik v temperamentih in zaradi bolj ali manj razvite pronicljivosti in doganljivosti posameznih avtorjev pa seveda tudi nivo in rezultati posameznih študij precej variirajo.

Najtehtnejše so tiste študije, katerih avtorji so se dovolj jasno zavedali obsega in smotra naloge, ki so si jo zastavili, ter so znali doseči pravo ravnotežje med skrbno zbrano dokumentacijo ter umirjenimi, v realni okvir postavljenimi analizami in sodbami. Taki sta zlasti prvi dve študiji: *Toneta Sušnika Prerez gospodarskega in političnega življenja Mežiške doline* ter *Jožeta Koruze Življenjska pot Lovra Kuharja-Prežihovega Voranca*. V prvi je družbenopolitični okvir zelo organsko postavljen ob rob Prežihovega življenja in dela, pa vendar dovolj širok in jasen. Druga študija pa je znanstveno trdno in skrbno dokumentirano ogrodje za Prežihovo biografijo preudarno zaokročila ter sveže oživila Prežihov človeški lik in njegovo težko, zapleteno življenjsko pot. Obe temeljni študiji sta se presenetljivo približali nivoju monografistične zrelosti in se tudi medsebojno zelo lepo dopolnjujeta.

Zelo blizu temu nivoju so tudi študije o treh Vorančevih romanih: *Emila Navinška o Doberdobu*, *Toneta Sušnika Beseda o Požganici* in *Janeza Mrdavšiča K razumevanju Jamnice*. Vsem trem avtorjem je skupna težnja, da bi s skrbno zbrano dokumentacijo podali genezo posameznih romanov in si s tem ustvarili trdnjšo oporo za estetsko analizo (vsebinsko in oblikovno) na osnovi samega dokončnega teksta teh romanov. Vendar je med njimi tudi neka razlika. Pri Navinšku je poudarek na analizi in estetski presoji. (Odstavki o genezi romana, ki jih je zaradi avtorjeve odsotnosti med tiskom zbornika interpoliral Janez Rotar, so v pravem sorazmerju s celotno študijo ter ne le v ničemer ne rušijo njene kompozicije, ampak jo celo v pravi meri dopolnjujejo.) Tudi Sušnik je v svoji študiji, ki jo je s podnaslovom opredelil kot gradivo za monografsko obdelavo, še znal obdržati ravnotežje med obema elementoma, čeprav je zbrano gradivo o zgodovinskih dogodkih in živih modelih samo sililo v ospredje. Vendar avtor ni pustil, da bi ga gradivo zasulo. Pokazal je, da zna preceniti dokumentarno vrednost podatkov in jih prav izbirati, da mu dajo trdno zaokrožen okvir k literarni analizi. Mrdavšič je segel z dokumentacijo o nastanku Jamnice še bolj na široko in je najprej

ponovil celo vrsto momentov iz Prežihove biografije, nato pa zelo nadrobno razgrnil realno ozadje, ki ga je Prežih literarno preoblikoval v Jamnici. To gradivo, zbrano in preverjeno v Prežihovi ožji domovini, je dragoceno in v študiji preudarno uporabljeno. Ker je podano z neko naravno, nevsiljivo živahnostjo in v lepem, neizumetničenem jeziku (to velja tudi za Koruzovo in obe Sušnikovi študiji), mu tudi kritični bralec lahko oprostí ponavljanje biografskih faktov, čeprav bi bilo glede na monografsko koncepcijo zbornika morda bolje, če bi jih še bolj skrčil ter se omejil na razbor idejnih in umetniških pobud za nastanek romana in na samo ožjo genezo. Tudi analiza, tako vsebinska, ki je živahno prepletena s pripovedjo o nastanku, in oblikovna, ki jo zanima zlasti kompozicija romana, a priteguje nekoliko tudi drobne formalne stilne elemente, je dovolj pretehtana, tako da je tudi zaključna sodba umirjena in trdna. Za vse te študije lahko trdimo, da bo poleg dokumentiranih biografskih in literarnozgodovinskih dejstev ostala tudi večina njihovih literarnokritičnih osvetlitev in estetskih sodb kot dognan znanstven rezultat.

Po koncepciji in metodi spadata sem še dve študiji: *Prežihova mladostna ustvarjalnost*, ki jo je orisala *Sonja Vudler*, in *Solzice*, ki jih je obdelala *Erika Rajh*, le da sta ohlapneje zgrajeni in manj precizni v sodbah. To velja zlasti za prvo, ki je obtičala preveč samo v kronološko nanizanih preprostih vsebinskih analizah posameznih črtic in novel iz prvega razdobja Prežihovega slovstvenega delovanja. Rajhova je zajela v svoji študiji tudi vse Prežihove zbirke po Jamnici, verjetno zato, da ne bi ostala v monografski zamisli zbornika vrzel. To je po svoje prav, vendar učinkuje ta uvod v študiji nekoliko heterogeno. Morda bi bilo bolje to pisano skupino obdelati v posebni krajši študiji, čeprav bi jo bilo verjetno težko zaokrožiti in čeprav so posamezne črtice in novele iz Solzic in ostalih zbirk tega obdobja po času nastanka med seboj prepletene. Toda sama študija o Solzicah bi bila tako čistejša, in če bi bila napisana še nekoliko bolj strnjeno, bi bila tudi njena vsebinska analiza, ki je dobro formulirana, po svojih estetskokritičnih zaključkih jasnejša. Marsikak bister prijem v natisnjeni študiji daje slutnjo, da bi to ne bilo neizvedljivo in tak prisrčno topel pendant h krepkim Samorastnikom, kot so Solzice, bi tako samostojno poudarjeno obdelavo vsekakor zaslužil.

Poleg teh pretežno literarnozgodovinsko koncipiranih študij je v zborniku tudi nekaj takih, ki so se prevesile bolj v smer literarnokritične analize. To dejstvo samo po sebi ne pomeni zniževanja splošne ravni zbornika. Nasprotno, to bi lahko dalo zborniku še večjo pestrost in vsestranost v vsebini in metodi obravnave in bi lahko najbolj določno izpričalo težnje sedanje literarnozgodovinske šole na ljubljanski univerzi, napraviti korak naprej iz pozitivističnega historizma v poglobljeno estetsko in idejno analizo besednih umetnin. Prvi pogoj za tak način pisanja je suvereno obvladanje snovi, nato pa zrela preudarnost in bistra in tenkočutna pronicljivost. Žal pa mladi adepti te šole niso bili povsem kos svojim hotenjem in nalogam, ki so si jih zastavili. Lahko rečemo, da je omenjena težnja mladih literarnih zgodovinarjev zares dvignila in obogatila študije, ki izpričujejo poleg skrbnosti tudi bistro analitično pronicljivost. O teh študijah je bil govor že v prejšnjih odstavkih. Jakopičeva, Druškovičeva in Rotarjeva študija pa se niso povzpele tako visoko, ampak so ostale nekje na pol poti. Niti esejistično niso dovolj zaokrožene, ampak učinkujejo preveč fragmentarno. Še najmanj velja to za *Jakopičevo* študijo *Moje misli o Samorastnikih*, ki že v naslovu poudarja svoj esejistični koncept. Čeprav

analizira predvsem miselno vsebino posameznih novel iz te markantne Prežihove zbirke in le v manjši meri dodaja tudi stilno analizo, pa je njegova študija še vseeno bolj zaokrožena kakor na primer v prejšnjem odstavku omenjena študija o Solzicah in tudi idejno tehtnejša. *Rotarjeva* študija *Hrvatski bog Mars in Doberdob* poskuša s komparativno metodo osvetliti idejne prvine Krleževih in Prežihovih pogledov na naše ljudi, ki jih je zgrabil vojaški stroj propadajoče avstroogrske monarhije med prvo svetovno vojno. Kljub idejni sorodnosti pa ugotovi velike stilne razlike. Ta rezultat, ki je v študiji bolj nakazan kot jasno formuliran, seveda ni presenetljiv, saj ima otipljivo osnovo v močno različnih karakterjih obeh ustvarjalcev. Posamezne avtorjeve ugotovitve v tej študiji so morda interesantne, vprašanje pa je, če take presubjektivno zasnovane paralele sploh lahko dajo tehtnejše rezultate. *Druškovičeva* študija *O Prežihovi evropski razgledanosti* se po metodi, s katero obravnava svoj problem, najbolj loči od vseh ostalih. Posluži se namreč metode polemičnega izločanja misli, vendar kljub nekaterim zanimivim ugotovitvam ne tvega jasno formuliranega zaključka, ampak preveč samo nakazuje, zato ni čudno, da dela vtis prehode razdrobljenosti. Morda je to posledica krčenja, vsaj deloma, kajti v podnaslovu stoji, da so to fragmenti iz osnutka. Bodi kakor koli, škoda je, da je študija o tako bistvenem problemu Prežihove ustvarjalnosti ostala pravzaprav nekje zunaj koncepta celotnega zbornika.

Še bolj publicistično sta koncipirani obe krajši študiji. Za *Dolganovo*, ki pod naslovom *Dramski fragment* pretresa Prežihovo kmečko dramo Pernjakovi, velja to predvsem zaradi jezika in stila (ta je namreč preveč časninarsko ohlapen), v zasnovi pa njegova literarnokritična analiza, dopolnjena celo z literarnozgodovinskimi dejstvi, še kar spretno pripelje tik do realnega zaključka o vzrokih, zakaj Prežihovo prizadevanje, da bi napisal kmečko dramo, ni dozorelo do čiste, vsebinsko in oblikovno uravnotežene umetnine. V svoji težnji, da bi bil pravičen Vorancu, ki drame ni sam dokončal, ampak jo je dopolnil šele po njegovi smrti poklicni dramaturg, pa se je avtor izognil literarnozgodovinsko zasidrani sodbi in lagodno prešel v recenzijo postumno publiciranega dopoljenega in predelanega teksta. *Šimenčev* članek *Prežih v filmu* pa je z ostalo vsebino zbornika najbolj narahlo povezan, saj je v bistvu samo solidno napisana ocena Kosmačevega filma *Koplji pod brezo*, za katerega je scenarist po svoje predelal snov iz Prežihove novele *Vodnjak*. Samo to slučajno dejstvo in pa nekatere vsebinske primerjave med Prežihovo novelo in Kosmačevim scenarijem še za silo opravičujejo objavo tega članka v zborniku.

Tudi *Prežihova bibliografija*, ki jo objavlja *Jože Pogačnik* na koncu zbornika, spada med tiste prispevke, ki najbolj dvigajo pomembnost te publikacije. Sestavljavčeva težnja po čim bolj preprosti in pregledni razvrstitvi gradiva je simpatična in zdrava. Prav tako je tudi obseg zbranega gradiva kar zadovoljiv in lepo zaokrožen. Avtor je sam v uvodu naznačil komplekse, kjer bodo potrebna dopolnila iz gradiva, ki še ni dosegljivo ali ne dovolj raziskano. Do zadnje podrobnosti popolna pa ni nobena bibliografija. Morda pa bi vendarle lahko že v tej objavi dopolnil Prežihovo bibliografijo z inventarjem njegove rokopisne zapuščine in raznega drugega gradiva o njem, ki bo verjetno še dolgo dostopno samo v rokopisih. To bi bilo tem bolj potrebno, ker je v zborniku te vrste dokumentacija stisnjena kar v tekst posameznih študij. V okviru bibliografije bi najlaže dobili na enem mestu jasen in zanesljiv pregled nad tem gradivom, bodisi da je v tem zborniku omenjeno

ali uporabljeno, ali pa tudi nad ostalim, ki šele sproti prihaja v evidenco. Vsekakor pa bi moralo biti tudi v bibliografiji znanstveno evidentirano. Če bi bilo zbrano v dveh samostojnih oddelkih bibliografije, se ne bi nikjer križalo s kronologijo tiskanih objav v oddelkih A (Prežihovo delo) in Č (Literatura o Prežihu), ampak bi ju samo smotrno in tehtno dopolnjevalo, tako kakor jo že zdaj dopolnjuje inventar njegove korespondence v oddelku B (Prejemniki Prežihovih pisem) in C (Prežihovi dopisniki). Vse druge eventualne pripombe, na primer, ali je zapovrstnost posameznih poglavij smotrna, ali bi morda kazalo kje vrstni red zamenjati, so bolj stvar individualnega okusa in se ne dotikajo niti bistva niti vrednosti objavljene bibliografije. Isto velja za nekatere drobne opazke o tehniki bibliografskega zapiska, na primer, da je nedosledno, če navaja bibliograf datum, ko je bilo neko delo objavljeno v časniku, pred naslovom dela, strani, na katerih je bilo neko delo objavljeno v reviji, pa za naslovom dela, ali da je v seznamu kratic na strani 366 izpuščena kratica Pk za Pernjakove in morda še za kako podobno drobnarijo.

Važnejše kot taka drobna dopolnila in opozorila so misli in opažanja, do katerih napoti k razmišljanju nagnjenega bralca prebiranje zbornika in pozorno pregledovanje bibliografije. Ali ni presenetljivo, da iz del tako prominentno socialističnega slovenskega pisatelja, kakor je Prežihov Voranec, ni mogel bibliograf zabeležiti niti enega prevoda v ruščino, jezik največjega slovenskega naroda in najmočnejše socialistične države? Vsekakor je to vsaj migljaj za izboljšanje kulturnih stikov ne glede, ali taki prevodi (morda vsaj prevodi krajših tekstov ali odlomkov) eksistirajo, pa niso bili bibliografu dosegljivi, še bolj pa, če ne eksistirajo, kar skoraj gotovo drži za daljše tekste, saj je težko verjetno, da ne bi vsaj drobna informacija o kakem takem prevodu prodrla do nas. Podrobnejše razglabljanje o vzrokih tega presenetljivega dejstva ne sodi sem. Druga misel zadeva odnos sodobnikov do rokopisnega gradiva, ki lahko prispeva k točnejši in pravičnejši osvetlitvi Prežihovega življenja in dela. Realno misleč človek se ne bo čudil, da je burno življenje ilegalca in revolucionarja Prežihovemu Vorancu samemu neprestano onemogočalo, da bi hranil svoje zapiske, osnutke in pisma, saj do osvoboditve ni imel mirnega kotička, kjer bi bilo to vsaj malo mogoče. Brezobzirnost njegovih preganjalcev, ki so gledali v njem samo političnega nasprotnika, je brez pomišljanja uničevala dokumente njegovega dela. Teže pa je razumeti, da je tudi po osvoboditvi, ko je vsakemu zrelemu Slovencu menda jasno, kdo je Prežih in kaj pomeni njegovo delo za razvoj slovenske narodne kulture, samo zaradi površnosti in malomarnosti šlo v izgubo toliko njegovih rokopisov, pisem in drugih dokumentov. (Glej primer, naveden na strani 335, ali pa celo vrsto pisem, naslovljenih na še živeče sodobnike, na katera pa je bibliograf lahko opozoril samo z navedbo naslovljenčevega imena brez kakih podrobnejših podatkov.) Ali ni to le nekoliko preboleč simptom neke kulturne nezrelosti, ki je ni mogoče opravičiti samo s hitrim tempom našega današnjega življenja? Ali ne tiči za tem tudi neko nezaupanje do znanstvenih raziskovalcev in poklicnih varuhov dokumentov našega kulturnega razvoja? Če civilizirani komercialec noče ali ne more ohraniti takih dokumentov, naj jih vsaj o pravem času prepusti javnim znanstvenim zbirkam.

Morda bi bilo interesantneje v esejistični obliki strniti in preplesti dognanja in probleme o življenju in delu Prežihovega Voranca, ki jih proži

ta lepa in obsežna publikacija. Toda to ne bi bila več recenzija. Taka publikacija pa zasluži zaradi svoje resnosti tudi pravi kritični pretres, ne sicer podrobnega, ki spada v strokovno literarnozgodovinsko glasilo, ampak oceno v splošnem zarisu, ki naj označi pomen in vrednost tega kolektivnega dela.

Zborniki o velikih osebnostih slovenske književnosti izhajajo po navadi ob raznih jubilejih, po večini celo precej častitljivih in časovno odmaknjenih petdesetletnicah smrti ali stoletnicah rojstva. Le redko, kadar je bil izredni format neke osebnosti kar preočiten, smo že kmalu po smrti poudarili njen pomen tudi z izdajo zbornika. Tako zrelo dejanje je bil na primer Cankarjev zbornik, v katerem so razni sodelavci pod uredništvom Jožeta Glonarja že v tretjem letu po Cankarjevi smrti s pravo znanstveno resnostjo publicirali mnogo dragocenega gradiva za osvetlitev Cankarjeve osebnosti. Med drugimi podobnimi zborniki, ki so zaradi vsebinske tehtnosti vsakemu slovenskemu izobražencu, zlasti literarnemu zgodovinarju dobro znani, kaže tu omeniti Levstikov zbornik (1953), ki je po nastanku nekakšen sorodnik in prednik Prežihovega, saj je nastal ob stoletnici Levstikovega rojstva v seminarju profesorja Ivana Prijatelja in prinesel poleg vrste razprav tudi skrbno zbrano Levstikovo bibliografijo.

Toda v nekem pogledu pomeni Prežihov zbornik tudi v primeri z obema omenjenima še korak dalje, zlasti s svojo težnjo po čim večji, skoraj monografični zaokroženosti, pa tudi zaradi vneme in resnosti, s katero so mladi znanstveniki pod vodstvom svoje akademske učiteljice opravili svoje delo, zavestno nadaljujoč tradicijo iz leta 1933. V tragičnem protislovju našega časa, ki je po eni strani s svojim civilizacijskim napredkom odprl tako široke možnosti kakor nikoli poprej, po drugi strani pa s svojo nebrzdano in zmehanizirano naglico neprestano izpodrezuje mirno, neprekinjeno znanstveno delo, nam ta vnema in resnost krepí vero v napredek slovenske literarne zgodovine. Nad vse razveseljivo je, da je to resnost razumela tudi založba in poskrbela za res lepo, skoraj razkošno opremo (po zamisli Vojka Fajta), ki jo poleg monumentalne oblike, lepega tiska in številnih dokumentarnih ilustracij po fotografijah povzdigujejo tudi prikupne risbe Janeza Vidica ter ji dajejo svež nadih Prežihove rodne pokrajine in njenih ljudi. Skratka: Prežihov zbornik je na kultiviran in znanstveno tehten način dal prvi zaris za monografijo o za zdaj zadnjem v vrsti slovenskih klasikov. Zdaj ne more tudi nihče več niti podvomiti, da bo moralo za Cankarjevim in Župančičevim biti Prežihovo zbrano delo čim prej uvrščeno v monumentalno zbirko slovenskih klasikov, ki jo izdaja Državna založba Slovenije.

Vlado Novak

VASJA OCVIRK, HAJKA

Knjiga Vasje Ocvirka »Hajka«* zavzema v tistem delu našega povojnega pripovedništva, ki prikazuje in oblikuje naše narodno osvobodilno gibanje, svojevrstno mesto, svojevrstno zategadelj, ker se pisatelj v nji ne omeji zgolj na resnobno, v monumentalno tragiko usmerjeno pripoved, marveč jo poživi z vrsto komičnih zapletljajev in položajev in vtisne tako delu širšo življenjsko barvitost.

* Vasja Ocvirk, Hajka. Založba Lipa. Koper 1957.